

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt IV. a Gregorius Anastasio Antiocheno.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

CAPVT IV.

^a Gregorius *Anastasio Antiocheno*

PRæterea dum de sanctorum Conciliorum custodia tua fraternitas loqueretur, sanctam ^b Ephesinam Synodum primam se custodire professã est: sed quia ex annotatione ^c hæretici codicis, qui ad me ex regia urbe transmissus est, agnovi per hoc, quod quædam capitula catholica cum hæreticis fuerant reprehensa, quia quidam illam Ephesinam primam Synodum in eadem urbe existimant, quæ quondam ab hæreticis traditur esse composita, omnino necesse est, ut charitas vestra eandem Synodum apud sanctam Alexandrinam, atque Antiochenam Ecclesiam requirat, & qualiter in veritate habeatur, inveniatur. Vel si placet, hinc dirigemus, quæ ab antiquitate servata in scriptis habemus; illa enim Synodus, quæ sub primæ Ephesinæ imagine facta est, quædam in se oblatã capitula asserit approbata, quæ sunt Cœlestii, ^d atque Pelagii prædicamenta: & cum Cœlestius, atque Pelagius in ea Synodo sint damnati, quomodo poterant illa ^e capitula recipi, quorum damnabantur auctores? Quia verò pervenit ad nos in Orientis Ecclesiis nullum ad ^f sacrum ordinem nisi ex præmiorum datione pervenire, si ita esse vestra fraternitas agnoscat, hac primam oblationem omnipotenti Deo offerat, ut à subiectis sibi Ecclesiis errorem simoniacæ hæreseos compefcatur.

NOTÆ.

^a Gregorius.) Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 4. & extat textus hic inter epistolas ipsius Gregorii lib. 7. in dict. 2. epist. 48. ex qua in posteriori parte restituo litterarum hujus textus.

^b Ephesinam Synodum.) Synodus Ephesina Oecumenica celebrata fuit anno Christi 431. auctoritate Cœlestini Pontificis, & favente Theodosio juniore Imperatore, ubi plusquam ducenti Episcopi ex Oriente convenerunt, & præfuit ut Legatus Romani Pontificis Cyrillus Episcopus Alexandrinus. In hoc Concilio condemnata est præcipue hæresis Nestorii, ponentis in Christo duas personas, humanam & divinam; unde eliciebat, Beatissimam Virginem Mariam dici non debere Dei genitricem, sed Christi genitricem. PP. autem illi sanctissimi divino afflati lumine statuerunt, eam verè dici, & esse matrem Dei, quæ verè genuit Deum; & ex tunc in salutatione Angelicã addita sunt illa verba: Sancta Maria mater Dei ora pro nobis, ut refertur in ipsis actis, & narrat Baronius, & Coriolanus dicto anno 431. Idem Coriolanus in summa Concil. ad ipsum Concilium Ephesinum.

^c Hæretici codicis.) Magna enim cura fuit semper hæreticorum, Ecclesiæ decreta, sanctorumque Patrum scripta suis sententiis pravis immixtis, aut additis adulterare, & corrumpere. Sanctus Clemens de his mixturis, quibus hæretici sua scripta corruperant, conqueratur, ut refert Epiphanius *heresi* 34. & hanc sortem scriptis suis obtigisse queritur Dionysius Corinthius apud Eusebium lib. 4. *hystor.* cap. 22. & corruptam ad hunc modum à Nestorianis fuisse sancti Athanasii epistolam ad Epictetum, narrat sanctus Cyrillus: priorem ad Successum epistolam ab Iconoclastis sancti Epiphani scriptam, corruptam multis demonstrat D. D. Gonzal. in *Decretal.* Tom. V.

alter Epiphanius in Synodo Nicæna 2. *actio.* 6 Plures similes apud Sanctos Patres antiquos, & recentiores, suppositiones, & adulterationes congesserunt Antonius Augustinus in *epit. juris* lib. 11. tit. 15. Gretserus in *lib. de jur. & more prohibendi malos libros*, lib. 2. cap. 5. Theophilus Raynaud. in *tract. de bonis & malis libris*, partit. 1. *erotherm.* 10. num. 283.

^d Cœlestii atque Pelagii.) Cœlestius Pelagii sectator fuit, ut refert D. August. *de hæresibus* cap. 88. ibi: Pelagianorum est hæresis hoc tempore omnium recentissima, à Pelagio monacho exorta, quem Magistrum Cœlestius sic sequutus est, ut sectatores eorum Cœlestiani etiam nuncupentur. Impia dogmata Cœlestii, & Pelagii valde confutavit idem Sanctus in *lib. de gratia Christi, & in lib. de peccato origin.* & damnata fuerunt in Concilio Milevit. sub Innocentio I. & in hoc Ephesino cap. 9. can. 1. his verbis: Quia verò oportebat eos, qui ob aliquod Ecclesiasticum, vel corporis impedimentum, in regione, vel civitate sua detenti, sacra Synodo interesse nequiverunt, ea non ignorare, quæ de schismaticis sunt definita, notum facimus vestrae Sanctitudini, quod si provincia Cujuspiam Metropolitanus, à sacra, & Oecumenica Synodo deficiens, defectionis conciliabulo sese addixerit, vel postea quoque cum Cœlestio senserit, vel etiam nunc sentit, hujusmodi contra provinciam suam Episcopus nihil omnino decernere posse, quo ad sacra Synodo ab omni communionem ecclesiasticam seclusus, nullius deinceps potestatis, & auctoritatis existat. Hæc ibi: ex quibus consequitur, verè dici in hoc capite, quod interpretamur, Cœlestium & Pelagium in Ephesina Synodo esse damnatos: & etiam apparet malè Ananiam, Panormitanum, Socinum in præfenti, ex hoc textu deduxisse, Pontificem posse in Concilio condemnari, cum in Concilio Ephesino non Cœlestius, sed Cœlestius damnaretur. De erroribus Cœlestii, & Pelagii agitur in variis Conciliis, quorum verba refert Antonius Augustinus in P 2 *epit.*

epit. lib. 11. tit. 39. & 40. & refert post alios Salelles.

e Capitula.) Ubi continebantur dogmata cœlestii, & Pelagii.

f Ad sacrum ordinem.) De simonia in susceptione Ordinum commissa, egi in cap. 1. de simonia.

COMMENTARIUM.

4.
Conclusio
traditur
& probatur.

EX fragmento hujus epistolæ compilato sub hoc titulo de hæreticis, communiter deducitur ab Interpretibus assertio, damnato auctore ex causa hæresis, damnata cenferi ejus scripta. Ita repetentes omnes in præfenti, juxta quorum mentem conclusionem deduco: *Scripta hæretici per Ecclesiam damnati, damnata sunt, & ita configenda, aut comburenda.* Probant eam textus in can. 60. Apost. Nicæna Synodus 2. can. 9. ibi: *Læicus, vel monachus excommunicetur, Episcopus, Presbyter, Diaconus deponatur, qui occultaverit libros hæreticorum.* Et cap. 3. ubi specialiter de Cœlestii, & Pelagii scriptis agit, 15. dist. cap. 2. junctâ integrâ, hoc titul. Leo Magnus epist. 91. cap. 16. ibi: *Distinuit tractatus vetantur, licet auctor respuerit.* Innocentius II. epist. 2. ad Sampsonem Archiep. Bicuricen. ibi: *Mandamus quatenus libros erroris Petri Abailardi faciatis igni comburi.* Concilium Brachar. 1. can. 17. Adrianus Papa in epist. ad Basilium Augustum, in Actione 8. Synodi 8. ibi: *Omnia exemplaria cremari igne contemplantibus cunctis, ne unus quidem apex, aut jota inde supersit.* Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum, cap. 103. Concil Lateran. sub Leone X. sess. 10. Constantienf. sess. 8. Trident. sess. 18. & 25. leg. damnato 8. leg. quicumque, Cod. de hæretic. leg. 34. Cod. Theodof. eod. tit. leg. quoniam, Cod. de Episc. & cleric. leg. 10. Cod. de Episc. aud. A. lia Imperatorum edicta & Pontificum decreta pro illustratione hujus conclusionis congesterunt Ant. August. in epit. juris lib. 11. tit. 14. Crespetius in summa juris Pontif. verb. Hæreticorum libri Castro de justa hæretic. punit. lib. 2. cap. 15. & 16. Conradus Brunus lib. 6. de hæretic. cap. 6. Riccius de jure person. lib. 5. cap. 21. Gabriel Putherbeus de tollend. malis lib. 3. Baptista Cardona lib. de expungendis hæret. Auctorum nominibus, Jacobus Grethserus in lib. de jure & more prohibendi libros hæreticorum. Theophylus Raynaud. tom. 11. in tract. de bonis, & malis libr. partit. 1. erothemate 3. P. Greg. lib. 2. partit. tit. 6. cap. 7. & in cap. damnatus. de summa Trinit. Filescus in cap. 1. §. 7. de offic. Ordin. Coriolanus in summa Concil. ad Concil. Armenie, anno 1433. Diana p. 11. tract. 1. resol. 1. & tract. 8. resol. 62. Petrus Herodius lib. 1. Pandect. tit. 2. Bellarminus tom. 1. controv. lib. 3. de clevis, cap. 20. Simancas de cathol. tit. 38. Filescus in cap. 1. §. 7. de offic. Ordin. Beycrinch. in theatro vitæ hum. tom. 4. verbo Libri. Suarez de fide disput. 20. sect. 2. Basl. de matrim. in append. cap. 2. num. 6. I. Gothofr. in leg. 14. C. Theod. de malefic. & in l. 34. de hæretic. Thomas Delbene p. 1. de offic. Inquisit. dubit. 36. P. Mendo lib. 3. de jure academic. q. 16. D. Joseph. de Retes lib. 8. opuscul. cap. 13. P. Serlogus tom. 3. in Cantica, vestig. 34. fol. 421. Decianus lib. 5. tract. crimin. cap. 48. Becanus in 2. 2. cap. 15. de fide, q. 8. Cohelius in not. Cardin. cap. 15. congreg. 10. Fornerius lib. 3. rer. quotid. cap. 14. Coriolanus in breviario, anno 1545. P. Meno-

chius lib. 2. polit. cap. 3. num. 5. Castro Palao rom. 1. oper. moral. tract. 4. disput. 2. punct. 10. Bordonus rom. 1. sacri Tribun. cap. 14. Phocius in nomocan. tit. 12. cap. 3.

Sed pro dubitandi ratione in præfentem assertionem ita insurgo: In libris hæreticorum multa bona continentur, quibus uti possumus, cum non modica utilitate. Tertullianus enim ipsis libris, quos adversus Ecclesiam scripsit, ut de pudicitia, de fuga in persecutione, de monogamia, & exhortatione castitatis, quam multa ad Christianos usus, & dogmata contra sectarios peropportuna suppeditat. Eusebium Cæsareensem Arianorum signiferum appellat D. Hier. evincitque Epiphanius in Synodo 2. Nicæna, action. 6. probatque Cano lib. 11. de locis, cap. 6. magno tamen Ecclesie damno scripta ejus eriperentur. Quid dicemus de Origine, & Novatiani libris? versantur enim omnium manibus cum fructu, etiam si in eis macula, & errores non uno in loco supersint, confectque Novatianum fuisse hæreticum: & eodem nomine appellatur Origenes in Concil. Lateran. sub sancto Marino, consult. 5. anathematismo 18. & eodem modo notatur à multis Patribus, ut refert Cassiodorus de divin. instr. cap. 1. & nihilominus D. Hieron. in epistola ad Paulum Concordiensem Novatiani librum ad se transmitti postulabat, ut cognitis ejus venenis, libentius sancti Cypriani antidotum biberet: unde in librorum lectione sequendum est consilium Theodoretii lib. 3. Polymorphi, his verbis: *Imitare ergo apes, ò vir bone, & sacra Scriptura præta, & sanctorum Patrum pulchros flores mente circumvolans, fidei favos in te contexe: quod scibi herbam inveneris, nec dulcem, nec esulentiam, cujusmodi est hic Apollinaris, & Eusebius, habe tamen aliquid inutile ad malum conficiendum: non est alienum, quod bonum est sumere; quod verò noxium, relinqueret. Etenim apes sæpe in venenosis fructibus insident, quod est quidem perniciosum, relinquit; quod est verò sibi accommodatum, accipiunt. Hec tibi quidem, ò amice, jure fraternæ amicitie consulo.* Plura in hanc rem congestit Claudius Espenceus post commentarium epistolæ ad Titum in lucubr. de lect. lib. susp. Ergo non omnes libri Auctoris damnati configendi, & comburendi sunt. Accedit, nam Ecclesia tolerat libros Gentilium, & Judæorum: ergo & hæreticorum scripta tolerare debet, cum detur eadem ratio improbationis in alteris, ac in aliis. Augetur hæc dubitandi ratio ex testimonio Dionysii, & Hieronymi; nam Dionysius, ut scribit Eusebius lib. 7. histor. cap. 6. Nicephorus lib. 6. cap. 8. & 9. cum reprehenderetur, quod libros hæreticorum legeret, respondit se visionem habuisse, quâ sibi dicebatur, *Lege omnia que in manus tuas veniunt; valebis enim ad omnia respondere, & reprobare.* Hieron. in epist. 152. ad Alexandrum Menerium, inquit se legere libros Hæreticorum, ut bona inde excipiat, etiam si sciat aliquos propterea de se murmurare. De Theophilo antiquo Doctore idem refert Socrates lib. 6. hist. cap. 15. Denique in Concil. Carthag. 4. can. 16. præcipitur Episcopis, ut libros Hæreticorum legant pro necessitate, & tempore. Igitur non qualibet lectio librorum Hæreticorum prohibenda est.

Hac tamen dubitandi ratione minimè obstant, vera est præfens assertio, quæ probatur ex antiqua librorum.

antiqua, perpetuaque consuetudine, non solum Christianorum, verum & diversarum gentium, comburendi libros improbatæ lectionis. Prothagoze libros ab Atheniensibus crematos refert Suidas, eo quod aliquando orationem sic esset exorsus: De Diis scire non possum, neque an sint, neque an non sint. Et Cicero 1. de natura Deorum. ibi: Nam Abderites quidem Prothagozas, cujus à te modò mentio facta est, Sophistes temporibus illis vel maximus, cum in principio libri sui posuisset: De Diis neque ut sint, neque ut non sint; ab eo dicere Atheniensium urbe, atque agro est exterminatus; librige ejus in concione combustæ. Idem refert Lactantius lib. de ira Dei, cap. 9. quod factum cum narrat Sarisbariensis lib. 5. polykrat. cap. 4. loco Prothagoza; legit Pythagoram. Similiter & de libris Tullii de natura Deorum. eo quod Atheismum induci per eos aliqui censabant, abolendos judicant: refert Arnobius lib. 3. adversus gentes, num. 5. ibi: Cumque alios audiam musitare indignanter, & dicere, oportere statui per Senatum, ut abolerentur, ne vetustatis opprimatur auctoritas. Similiter Lælius lib. 5. decad. 3. refert Senatum addidisse libros quosdam cremandos, à trahente aratrum ad Numæ sepulchrum repertos, quia vulgati religionem, ac cultum nimium læderent. Idem ex Varrone tradunt Lactantius lib. 1. divinar. insit. cap. 2. 2. D. August. lib. 7. de civit. Dei, cap. 34. & 35. latè probat studium & curam Gentilium in damnandis libris, ex quorum lectione lædi poterat, Theophilus in dict. tract. de bonis & malis libris. erobem. 4. num. 3. 2. Lipsius ad 4. annal. Taciti, Forner. 3. rer. quotid. 14. inde immanissimum edictum tulit Diocletianus de comburendis libris Christianorum, quod refert Arnobius lib. 3. adversus gentes, de quibus libris nonnulli accipiunt textum in leg. 4. §. 1. ff. familia eriscend. ubi Ulpianus docet, libros improbatæ lectionis, ut mala medicamenta in judicium familiaræ eriscendæ non venire, nec inter hæredes dividenda, sed esse corruptenda. Quam lectionem retinet D. Joseph. de Retes lib. 8. opuscul. cap. 13. fuit enim insensibilissimus Christiana Religioni Ulpianus. Quare ex ejus libro 8. de offic. Proconsul. ubi de pœnis imponendis Christianis agebat, nulla supersunt vestigia in libris Pandectarum; ejus tamen odii extant vestigia in leg. si in aliam, ff. de offic. Proconsul. leg. congruit 13. de officio Præsidis, leg. 2. ff. de extraordin. crimin. notavit eruditus Ramirez de Prado in Pentecont. cap. 36. Ita textum in dict. leg. 4. §. 1. accipiunt Baldinus de edictis pro Christianis, fol. 111. Mornacius in eodem textu, Baronius anno 56. Sed ipse Baronius anno 302. Ulpianum refert ad libros magicos, mathematicosque, qui etiam comburendi erant, ex eodem jure. Paulus lib. 5. sentent. tit. 23. leg. mathematicos 10. Cod. de Episcop. aud. leg. damnatos 6. §. nec verò, Cod. de hæretic. leg. 34. Cod. Theodof. eod. tit. Novel. 41. Iustin. cap. 1. Phocius in nomocan. tit. 12. cap. 3. & justum sape fuisse à Senatu Magistratibus, ut hujusmodi libros conquirent, eosque cremarent, legimus apud Livium lib. 29. Dion. lib. 54. relatos à Fornerio lib. 3. rer. quotid. cap. 14. Concremarique per Aediles, modò per Triumviros, restantur Tacitus lib. 4. annal. & in vita Agricola, Seneca lib. 10. controv. in princip. unde D. Augustin. de scriptoribus magicis agens lib. 1. de consensu Evangelist. cap. 9. ait: Non solum disciplinam Christianam, sed ip-

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. V,

nam terrene reipublicæ administrationem jure eos condemnare. Similiter Antiochus putans libros veteris Testamenti suæ religioni noxios, edicto pœnali eos prohibuit, ut refertur lib. 1. Machab. cap. 1. Alia diversarum gentium exempla referunt Tiberius Decian lib. 5. tract. crimin. cap. 48. Beyerlinch d. tom. 4. verbo Libri, Grætherus d. lib. de jure prohib. libris, Lipsius ad Tacitum lib. 4. annot. 78.

Sed ut ab Ethnicis ad Catholicos perveniamus, constat in Ecclesia Catholica hunc semper morem fuisse comburendi libros hæreticorum: nam actuum Apost. cap. 19. refertur, quod multi credentium veniebant confitentes, & annunciantes actus suos: multi autem ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus. Ubi curiosa pro magicis artibus ponuntur, quæ etiam artes curiosa dicuntur à Palladio historie Lausiaca sect. 17. ut divinandi curiositas in leg. 5. Cod. de maleficiis: & D. Clemens lib. 1. constitut. Apost. cap. 2. scribit, Apostolos prohibuisse fidelibus libros Gentilium: & sequentibus feculis PP. Concil. Nican. libros Arrii igni tradiderunt, ut refert Nicéphorus lib. 8. hist. cap. 18. postea Sanctus Chrysostomus suffragante Theodosio Imperatore præcepit, ut pulsus ex urbe Montanistis, & Eunomianis, eorum Codices comburerentur, & eo Sancto suggerente Theodosius edidit constitutionem, quæ extat in leg. 34. Cod. Theodof. de hæreticis, ubi notavit l. Gothofr. Faciunt textus in leg. 8. & 16. Cod. de hæretic. leg. 3. Cod. de summa Trinit. leg. 10. Cod. de Episc. aud. leg. ult. Cod. Theod. de malefic. Nec multò post Ephesina Synodus Nestorii libros curavit ubique flammis addici, datis litteris ad Theodosium, quæ extant p. 1. Concil. Ephesin. cap. 22. & D. Augustin. in psalm. 61. de quodam Christiano, qui fuerat magus, pœnitentiam acturo ait: Portat suos codices incendendos, quibus fuerat incendendus, ut illis in ignem misis, ipse in refrigerium transeat. Manichæorum etiam libros à sancto Leone incensos refert Prosper Aquit. in chronico, anno 446. & similiter Gelasius non solum edidit constitutionem, quæ extat apud Gratianum in cap. sancta 15. dist. quæ scripta hæreticorum, & apocrypha damnavit; verum & Manichæorum libros ante ædem sanctæ Mariæ concremassè refert Anastasius Bibliothec. Idem Anastasius in Hadrian. 11. librum actorum Phocii adversus Nicolaum fuisse combustum narrat, & in 8. Synodo, actione 8. Idem Hadrianus decrevit, omnia exemplaria cremari igne, contemplantibus cunctis, ne unus quidem apex, aut jota inde sua persit. Innoc. II. epist. 16. annuens petitioni Concilii Rhemensis libros errorum Petri Abailardi incendio damnavit: & combustos fuisse à Legato Romanæ Ecclesiæ testatur Sanctus Bernardus epist. 193. Libros Davidis de Dinanto, tanquam hæresibus fecentes, exustos fuisse in Concilio Provinciali Parisiensi celebrato, ex Rigordo, & aliis refert Spondanus in continuat. Baronii anno 1204. numer. 18. & similiter in Concil. Rom. interdictam esse lectionem librorum Wiclef. refertur, & confirmatur in Concil. Constantiensi sess. 8. & postea Concil. Later. sub

P 3

7.
De eodem
usu apud
Catholico-
cos.

Leone X. *sess.* 10. libros hæreticorum omninò proscriptis. Tandem Tridentina Synodus quorumcunque hæreticorum libros, tanquam malæ messis certam sementem exterminavit; firmarunt eandem prohibitionem suis constitutionibus Jul. III. Paul. IV. & Pius IV. Nec rectè Spondanus in *d. continuat. Baroni*, anno 1550. num. 2. scribit primam legem generalem adversus libros hæreticorum latam esse eo anno à Julio III. cum jam idem prohibitum fuisset variis constitutionibus, quas juxta temporis seriem reulerunt Coriolanus in *Breviario chronol.* anno 1545. Grethferus *d. lib. de jure & more prohibendi libros*, Theophylus Raynaud. *d. partit.* 1. *erotherm.* 3. Hæc autem confixio librorum olim fiebat per Episcopos; & quidem libri Arrii ab Episcopis damnati fuerunt, ut refert Nicephorus *lib. 8. cap. 18.* & postea Imperator Constantinus edicto publico flammis addixit. Similiter Eutyctetis libros damnarunt Episcopi in Concilio Chalcedon. Idem de Originis scriptis refert Severus Sulpitius *dialog.* 4. *cap. 2.* & in Concilio Tolet. 3. Patres Hispaniæ damnarunt detestabilem librum ab Arrianis editum. Probat Fiesacus in *cap. 1. §. 7. de offic. Ordin.* Et licet ante hæresim damnatam ab Ecclesia non posset Princeps secularis edicto suo libros flammis addicere, tamen post damnationem Ecclesiæ laudabiliter faciunt ipsi Principes, dum legibus suis hujusmodi librorum abolitionem statuunt, ut fecerunt Imperatores in legibus supra citatis, & l. 34. *Cod. Theodos. de heret. l. penult. C. de mathematicis, l. ult. C. Theodos. de malefic. Novell. 42. l. 3. §. 3. C. de summa Trinit. l. 10. C. de Episcop. aud. l. 6. C. de hereticis, & probat Ricciulus *lib. 5. de jure person. cap. 22. per totum*; præcipua tamen cura configendi, dammandique libros hæreticorum semper Pontificis fuit, ut fecerunt Gelasius I. Leo I. Gregorius IX. Innocent. IV. Alexander IV. ut refertur Farinac. *de heresi q. 180. §. 1. F. Ferdin. Castillo p. 1. Histor. Ordin. Prædicar. lib. 2. cap. 53. & 55. Petrus Gregor. lib. 12. de Repub. cap. 7. n. 4.* & tandem Sixtus V. tanto negotio Cardinales aliquos præfecit, & congregationem instituit pro indice librorum prohibitorum, de qua egit Cohelius in *notis Cardin. cap. 15. congregat. 10.* In his autem regnis, ubi adest Inquisitor Generalis, ad eum quoque spectat facultas prohibendi libros, qui sunt contra religionem Christianam, & bonos mores, ut constat ex ipso indice, in præfatione, *§. at vero, regul. 1. 4. 5. 6. 7. 8. & 10. ibi: Liberum sit Episcopis, aut Inquisitoribus Generalibus, secundum facultatem, quam habent eos etiam libros, qui in his regulis permitti videntur, prohibere, si hoc in suis regnis, aut provinciis, vel diocesis expedire indicaverint.* Prosequuntur alia plura de penis retinentium libros damnata lectionis, & de illis, qui possunt concedere licentiam legendi libros hæreticorum, Mendo, Bordonus, & Castropalao *ubi proxime*, Penna *ad Emericum in præfati.**

8. Ratione etiam probatur, prohibendos, & abolendos esse Hæreticorum libros; si enim vivus sermo hæretici, ejusque alloquium devitandum est Christiano, quia serpit ut cancer sermo hæretici, auctore Apostolo, & docentibus D. Cypriano *epistol. 40. & 55. ad finem*, S. Leone *sermon. 28.* quanto magis scriptura, quæ non volat, & momento dilabitur, ut verbum ore prolatum, sed persistit, veluti perennis quidam fons nefariæ doctrinæ in infinitos simul morta-

les, ad quos viva oratio nunquam pervenisset, cum in libro persistat anima ipsius hæretici. Pulchrè Themistius *oratione 13. ibi: Animam ego sapientis hominis illius sapientiam esse arbitror, ac mentem, atque sermonem; sepulchra verò hujusmodi animarum libros, ac scripta, in quibus tanquam in monumentis recondita eorum reliquia servantur.* Inde libri hæreticorum supprimuntur, non solum propter falsam doctrinam quæ in eis docetur, sed etiam ne remaneant hæreticæ pravitate vestigia, sed flammis combusta depereant, *leg. damnato, §. nec verò, l. quicumque, §. omnes, Cod. de hereticis.* Et cum hæretici ex librorum editione non nisi imperiti vulgo plausus expectant, æquum, & justum est, ut per librorum suppressionem hac inani gloria priventur. Deinde nam libelli famosi in injuriam privati hominis conscripti supprimuntur, & eorum auctores capituli poena coercerentur, *l. unic. C. de famosis libellis, l. lex Cornelia, §. si quis librum, ff. de injuriis, leg. ob carmen, ff. de rebusus, l. cum leges, §. si cui, leg. final. ff. de testamentis: probati in can. 52. Concil. iliber.* Ergo multò magis supprimi debent, & comburi libri editi in contumeliam Christi, & sanctæ Matris Ecclesiæ. Alias adducit rationes Theophylus *dict. tom. 11. in tract. de bonis & malis libris partit. 1. erotherm. 3.* Rectè ergo in præfati docet Gregorius, damnatis Cælestio, & Pelagio, eorum falsa dogmata damnata & improbata esse.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, quæ quoad subducendos hujusmodi libros suo tempore nonnullos usos fuisse, testatur Thomas Waldensis in doctrinis præmissis ad Doctrinale fidei antiquæ, *doctrin. 16.* & postea ab aliis in Belgio impudenter, & dolose jactatum scribit Castro *lib. 2. de justa heretic. punit. cap. 16.* Nam parum refert in libris hæreticorum aliqua utilitas reperiri, quæ æquiparantur confessioni veritatis demoniorum, ut inquit D. Augustinus in *cap. si quid veri, 37. diff.* nam præterquam, quod nihil est in libris hæreticorum, sive eloquentiam, sive materiam consideres, quod elegantius à pluribus Catholicis non sit scriptum, ut colligitur ex sancto Irenæo *lib. 3. cap. 4.* & probat Castro *lib. 2. de justa heretic. punit. cap. 16.* Ricciulus *lib. 5. de jure person. cap. 21. num. 16.* vera vel bona ab hæreticis dicta, non sunt simpliciter bona, sed permixta, ut ita sub specie boni falsa legentibus valeant propinari.

Impia sub dulci melle venena latent.

Ut considerat D. Chrysothomus in *Matthæum homil. 47.* Beda ad D. Marcum *cap. 1.* & in comment. ad *Cantica, in princip.* quo aptatur illud Virgilio:

Qui legitis flores, & humi nascens fragra:

Frigidus (ò pueri fugite hinc) later anguis in herba. Quare propter commixtionem recta juris ratione hujusmodi scripta reprobantur exemplo falsæ monetæ, quæ quamvis contineat aliquid boni, quia tamen continet etiam malum, reprobatur, *l. 1. & 2. C. de falsa monet. l. eleganter, §. qui reprobatus, ff. de pigmor. act.* bonum enim commixtum cum malo, non dicitur amplius bonum, argumento legis adeo, *§. cum quis, ff. de acquir. domin.* Facit nam non potest dici bonum, vel verum, quod est ordinatum ad suadendum malum, vel falsum, quia sius est ille, qui in rebus attenditur, *l. cum furiosus, ff. de judicis, l. non intelligitur, §. quando, ff. de jure fisci.* Unde prudenter Magnus Carolus V. in edicto suo Wormaticensi, scripta Lutheri aboleri iussit,

justitiam, tamen aliqui obtenderent esse in scriptis illis pleraque bona, his verbis: *Non obstante, quod in illis etiam aliqua bona ad fallendas simplicium mentes immixta essent. In quo præter justam Sedis Apostolicæ sententiam etiam laudatissimam veterum PP. institutionem, & consuetudinem omnino exequendam ducimus, qui arianorum, Priscillianistarum, Nestorianorum, Eutychianorum, & aliorum hereticorum libros, & in illis contenta omnia, tam bona, quam mala promissæ excusserunt, & annihilarunt, nec id immerito. Nam si optimi quique cibi unius tantum gutta veneni, quæ humanum corpus lederetur, in infusione suspecti sunt omnino abjiciendi, quanto magis ea scripta, quæ tantis & tam noxiis animabus venenis passim infesta sunt, non solum vobis cavenda sunt, sed etiam ne aliis nocent, ab omni hominum memoria veniant obliteranda. Accedit, quod quicquid boni in Martini libris reperitur, id antea à sanctis PP. quos Ecclesia recepit, & approbavit, facile dictum, & sæpius repetitum, absque ullius periculi, aut mali suspitione legi, & haberi potest. Nec obstat quod dicebamus de libris Tertulliani, Origenis, & similium, qui tolerantur ab Ecclesia; nam hoc procedit, quoniam ex illis magis refutantur eorum errores, siquidem ex eorum antecessentibus scriptis sequentia errata deteguntur. Et licet Hieron. & alii supra relati libros hæreticorum legerent, id tamen faciebant ut eos refellerent, ut hodie etiam conceditur perdoctis viris, ut improbatos libros ad corrigendum legant.*

Nec tandem obstat quod de libris Gentilium, & Iudaorum expendebamus, quia similes libri Catholica veritati non obstant; qui enim fidem Christi non ementuntur, ut sunt Gentiles, non facile homines ad falsum dogma inducunt, nec possunt per umbram sanctitatis decipere homines simpliciores, immò ex eorum lectione non levis utilitas assequitur ad exponenda, & illustranda tam sacra, quam canonica scripta, ut probavi in cap. final. de etate, & qualitate.

Sed supra traditis obstat factum Zachariæ Papæ relatum in ea epistola, quæ est 138. inter epistolas sancti Bonifacii, ubi refertur Zachariam prohibuisse igni tradi libros Adalberti infani hæretici, quos Synodus Romana cremari iusserat. Igitur quia libri hæreticorum non sunt configendi, nec comburendi. Pro ejus difficultatis solutione dicendum est, Pontificem prohibuisse libros Adalberti flammis subjici, non ut eorum incolumitati consuleret, sed ad perpetuam confusionem ipsius Adalberti, & ejus sectatorum voluit exemplar unum in scriniis Romanæ Ecclesiæ servari, quia libri illi pleni erant impietatibus crassissimis, & apertissimis, Adalbertusque à plerisque colebatur ut Sanctus. Unde Ecclesiæ interfuit eius libros non profus aboleri, ut si quando res ferret, ex operibus probaretur impietas auctoris, ut docuit Theophilus dicit. tract. de bonis & malis libris, erothem. 3. num. 26.

CAPUT V.

a Ex Concilio Africano.

Item constitutum est, ut si quis Episcopus hæreses extraneas à consanguinitate sua, vel hæreticos etiam consanguineos, aut paganos, Ecclesiæ prætulerit, saltem post mortem anathema ei dicatur, atque ejus nomen inter Dei sacerdotes nullo modo ^b recitari possit, si intestatus decesserit, quia utique debuit factus Episcopus, rei suæ ordinationem congruam suæ professioni nequaquam differre.

NOTÆ.

1. ^a Africano. Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc titulo. cap. 8. reperiturque textus hic in Codice canonum Ecclesiæ Afric. can. 81. prout in præfenti transcribitur, & canon edictus fuit in Synodo Carthag. ubi apud Balsamonem, & Zonaram in ordine 84. canon hic ita legitur: *De Episcopis hæreticos, vel Græcos hæreses relinquentibus, similiter definitum est, ut si quis Episcopus hæreticos, aut Græcos, sive sine consanguinitate, sive à consanguinitate alieni, hæreses Ecclesiæ prætulerit, etiam post mortem ei dicatur anathema, & nomen ejus inter Dei sacerdotes minime referatur, nec possit excusari, si intestatus excesserit, quoniam cum factus est Episcopus, justam debet facere rerum suarum dispositionem suæ professioni convenientem. Pro presentis autem inscriptionis expositione repetenda sunt quæ adduxi in cap. 1. de arbitrio.*

2. ^b Recitatur. Inter Missarum solennia, cum ex diptycha nomina Episcoporum defunctorum recitabantur: sciendum enim est, jam à temporibus Apostolorum diptychas in usu fuisse. Est autem Diptychon Ecclesiasticum tabula, in qua

nomina Episcoporum Catholicorum, sacerdotum, ac fidelium benefactorum Ecclesiæ scribebantur, quorum nomina solebant recitari inter Missarum solennia, ut constat ex epistola Ægyptiorum Episcoporum ad Anatolium Patriarcham CP. ibi: *Diptychon est, in quo venerabilium pie memorie transitus ad caelos habentium Episcoporum vocabula habentur, quæ tempore sacrarum mysteriorum secundum Sanctorum regulas leguntur. Ex Alcuino lib. de celebrat. Missar. ibi: Post ergo illa verba quibus dicitur in somno pacis; usus fuit antiquorum, sicut etiam usque hodie Romana agit Ecclesia; ut statim recitarentur ex diptychis nomina defunctorum. Et tabula hæc duplex erat, quarum una vivorum, altera mortuorum nomina continebat, ut ex eis in sacrificio Missæ nomina recitarentur. Dionysius de Eccles. hierarch. cap. 3. ibi Et cum se mutuo omnes salutaverint, mystica sacrarum tabularum recitatio fit. Ex prima recitabantur nomina Episcopi superstitis, Regis, seu Imperatoris, ut probavi in cap. de celebrat. Missar. & ejus qui oblationem faciebat. Concil. Illiber. can. 29. ibi: Energumenum, qui ab spiritu erratico agitur, hujus nomen ad altare cum oblatione non esse recitandum. Et cap. sane 24. quest. 6. cap. obest 50. 11. quest. 3.*